

Musikken lever i lokalsamfundet

Musik på Fanø

Interview med Tove de Fries, Nils Thorlund og Peter Uhrbrand

af Erik Lyhne

Juni 2013

Tove de Fries, født 1972

Bor i Sønderho. Cand. mus. pæd. fra Det fynske Musikkonservatorium folkemusiklinien. Studerer Music Management på Det jyske Musikkonservatorium (afsluttes 2013). DMA music-award i 2004 for "Bedste instrumentalist" og med de Fries og D. Beck for "Bedste Debut". Udøvende musiker i forskellige musikalske sammensætninger. Undervisning bl.a.: Musikskolelærer (violin, sammenspil og talentlinie) siden 1998, MGK Kulturskolen Esbjerg 1998-2000, Det fynske Musikkonservatoriums folkemusiklinie 2002 - 2005.

Nils Thorlund, født 1951

Bor i Nordby uddannet lærer på Marselisborg Seminarium 1977 og lærer på Nordby skole. Musiker og blandt andet tidligere medlem af gruppen Sand På Gulvet (sangen: mellem Esbjerg og Fanø). Hovedinstrument er guitaren, men diverse strenge og tangenter kan tilføjes.

Peter Uhrbrand, født 1953

Bor i Sønderho, uddannet socialrådgiver, tækkemand fra 1978-1998, aktiv udøvende musiker siden jeg forlod folkeskolen, og siden 1998 er musikken hovederhverv – som lokal spillemand, turnerende musiker og underviser på Det Fynske Musikkonservatorium på folkemusiklinjen

Sammen har NT og PU netop udgivet en cd med helt nye Fanniker- og Sønderhoningmelodier. Neo Traditional ISM

På Fanø har musik og dansekulturen eksisteret i mindst 300 år. I Sønderho er der ca. 320 og i Nordby ca. 2500 indbyggere. Fanniker og Sønderhoning er både navnet på indbyggerne og dansene fra hhv. Nordby og Sønderho. Sønderhoning, fannik og rask sønderhoning er danse, der har været danset i ubrudt tradition på Fanø. Selv om musikken er todelt, er dansen tredelt og ligner en svensk polska. Det er helt usædvanligt rent teknisk, og det gør den vanskelig at spille. Sønderhoningen er sejere i tavet end fannikken, og hvor der i sønderhoningen skiftes mellem omdansning og at gå i kreds, skiftes der i fannikken mellem to modsatte omdansninger. En rask sønderhoning er konstant omdans i højt tempo. Forsker ved Dansk Folkemindesamling H. Grüner Nielsen var i 1914 af flere omgange i Sønderho for at indsamle og dokumentere musikken. Han nedskrev mange melodier, og optog dem også på fonograf. I forbindelse med det, fik han at vide at melodierne og dansene havde bare været der altid. Musikken er opstået og udviklet i samspil med den musik, som lokale sømænd fandt rundt om i verden - især i Holland, Norge og de britiske øer.

Vil I beskrive den tradition der er for folkemusik på Fanø?

Peter Uhrbrand (PU) Vi skal starte med at sige, at på trods af de korte afstande på øen, så er Nordby og Sønderho to forskellige byer, med hver deres traditioner og tilgang til musikken. Generelt er det sådan, at musiktraditionen i Sønderho fungerer ude blandt folkene. Man går ikke til folkemusik, men lærer traditionen af sin familie og af sine venner. I Nordby lærer man at danse i en folkedansforening. Nils Thorlund (NT) Musikken og dansen kan føres over 300 år tilbage, vi ved ikke hvad der er blevet spillet, men ved at der blev spillet og sunget. Der er forskel på tilgangen til musikken og den måde traditionerne bliver båret videre på. Man kan forstille sig, at traditionen vil dø ud i Nordby, men ikke i Sønderho. Her vil den overleve, fordi der er meget færre mennesker og derfor nemmere kan bæres videre. I Nordby er der er del tilflyttere, som ikke

umiddelbart har nogen intention om at gå ind i traditionen.

PU: Det handler også om at Sønderho har været afsondret. Man skal ikke mange år tilbage før, det kun var en grusvej, der førte til byen. Byens referencer i gammel tid gik ikke mod Nordby, men mod bl.a. Ribe. Man sagde, at vand bandt mere end land. Vi har selvfølgelig også tilflyttere i Sønderho, men de kommer ligesom ind i vores centrifuge og bliver en del af kulturen.

Musiktraditionen har rødder mange hundrede år tilbage. Hvordan er den blevet fastholdt?

Tove de Fries (TdF) Det er der mange grunde til. Den ene er at vi har et lille lokalmiljø. Når der er fest, bliver man på stedet og er ikke afhængige af at skulle nå en bus hjem. Der er ikke længere end man kan gå. Man går ikke til en disciplin man går til, det er en del af fest og hverdagskulturen.

Vi plejer at sige, at ca. 10 % af indbyggerne i Sønderho spiller musik, og 8% af dem spiller violin. Jeg har 7 violin piger her. Der er også en del børn, der spiller klaver i Sønderho, men der er desværre ingen lærer, der underviser i Sønderho traditionen.

PU: Når musikken og dansen fungerer til hverdag og til fest, er der ikke langt til, at musikkulturen er en del af dagliglivet. Traditionen ligger så at sige på overfladen og bliver en del af tilværelsen. Børnene lærer musikken og dansene ved at være i kulturen. Det er ligesom at lære at tale, hvor børn efterligner det sprog der tales. I Sønderho efterligner og indoptager de musik og dansekulturen. Det er frem for alt sjov og ikke en pligt de skal lære sig. Det går i arv i familien, hvor man har en moster, onkel eller tante der kan danse. Så lærer man det så at sige learning by doing. Det med at gå på aftenskole og lære at danse sønderhoning, eksisterer ikke. Man kommer bare med, og umærkeligt har børnene bare lært det.

NT: Eksemplets magt er meget større end ordet derfor kan kulturen bevares når man ser de voksne spille og danse i stedet for, at man står og taler om det. Hvis man dropper sine teoretiske hævninger og bare begynder opleve med det naturlige øre, så er det rent faktisk meget nemmere at lære end ved at begynde at systematisere og intellektualisere som voksne som regel gør.

TdF: Det gør, at de føler det som noget helt naturligt. De er ikke mere end 2-3 før de efterligner de voksnes måde at danse på. Traditionen er, at vi lærer alt pr. øre. Der er mange detaljer, man slet ikke kan nedskrive på noder. Noget andet er, at der er mange gode spillemænd, der trækker et stort læs. De er gode til at dele deres viden og give musikken videre i en slags mesterlære.

Lever musik og dansekulturen i skolen?

NT: Skolen i Sønderho blev lukket omkring 1986. Nu går børnene i skole i Nordby. Dengang vi havde en skole i Sønderho, kan man ikke sige, at sønderhomusikken var en del af skolens musikundervisning. Lærerne var desværre ikke interesserede i det. Jeg har selv været musiklærer på Nordby skole gennem mange år, og her har vi både haft sønderhoning- og fannikerdance i musiktimerne. Skolen kan præsentere børnene for den lokale musik, men ikke skabe og vedligeholde musikkulturen, hvis den ikke er der i forvejen. Som musiklærer er dansen en naturlig del af fagets pensum, så er meget naturligt, at vi lærer børnene de lokale danse herovre. Det har vi prioriteret blandt de lærere, der er i min generation. Jeg er den sidste tilbage af dem,

så jeg ved ikke hvordan, det kommer til at være i fremtiden. Men vores indsats med børnene har medført, at ca. 25 % af børnene har taget kulturen til sig, og resten har lært kulturen at kende.

PU: Men det starter derhjemme, for skolen kan ikke udføre mirakler hvis der ikke er en klangbund for at ville arbejde med lokalmusikken. Det handler også om, at vore politikere skal bakke op om

at støtte kulturen. Vores politikere har desværre ikke fokus på denne del af kulturen. De skulle arbejde meget mere for at støtte og bevare denne originale, unikke og ægte kultur. Man skal være sin egen kultur og identitet bevidst og arbejde ud fra det.

NT: Der er vel efterhånden ikke den forskel på at være musiklærer her på Fanø og på den anden side af vandet, som der burde være. Det hænger også sammen med en lidt sørgelig historie. Fra sidst i 70'erne og frem til 90'erne havde vi en fantastisk masse musikundervisning på Nordby skole. Vi havde rigtig meget frivillig musikundervisning, hvor vi havde 150 elever, der spillede på alle instrumenter. Vi havde kæmpe forårskoncerter. På et tidspunkt blev den frivillige musikundervisning lagt over i musikskolen, bl.a. pga. tilskudsmulighederne i musikloven. Men så afgik den store musikaktivitet lige så stille ved døden. På skolen havde vi således ikke kontakt med den musikundervisning, der var i fritiden. Vi skulle have holdt musikken i folkeskolen, hvor musikken var gratis og for alle og ikke kun for de få, der går i musikskolen. Der er slået meget musik ihjel på Fanø fordi, det overgik til musikskolen.

TdF: I forhold til fremtiden, synes jeg man på skolen skal lave en rigtig god aftale med kulturskolen, hvor de i samarbejde med alle os lokale professionelle folkemusikere og vores netværk kan videreformidle Fanø musikken.

Hvordan kan man arbejde på, at kulturskolen også får øjnene op for den unikke kultur, og ikke bare kører efter storbyens regler?

TdF: Det kan man ved at vise alle de gode resultater vi har herovre. Se at vores børn alle som 10 årige kan stille sig op og spille uden noder i flere timer. Ja faktisk allerede spille til dans. Jeg tager børnene meget med ud at spille, og det får jeg opbakning til af vores lokale kulturskoleleder. Jeg er gået i gang med at undervise børnehaverne i Oxbøl i traditionelle danse og sange. Jeg håber vi kan få det etableret her, for da vi overgik til kulturskolen i Esbjerg blev Fanø kulturen næsten udraderet i det regi. Nu håber jeg vi kan bygge det lige så stille op igen. Det sker fordi vi selv går ind og presser på.

Hvad med de unge mennesker, der flytter fra øen for at tage en uddannelse?

NT: Musikken og dansen overlever, for de unge mennesker, der flytter fra øen, tager traditionerne med. De arrangerer f.eks. Sønderhobal i Christiania, hvor de kan møde hinanden og dyrke fanø kulturen i storbyen.

TdF: . Når de unge mennesker er på efterskole og kommer hjem, så har de kammerater med for de skal også lære at danse Sønderhoning.

Læs også:

Polskdans som levende tradition i 1900-tallets Danmark? – musik og dans fra Fanø

http://www.johnbaek.dk/Pdf/Art_JB_Polsk_Fanoe.pdf